

Amikor a Gellért-hegyről körütekintünk,

gyönyörű vidéken síklik végig szemünk. Néhány kilométerrel észak felé domborsor indul a Dunától, hogy monumentális ívben koszorúzza a budai völgyet, majd visszatérjen a nagy folyó szalagjához. A völgy ölelésében házak sokasodnak, e természeti foglalat középpontjában és a céltudatos szobrászi formálás művészi rafinériáját is „megszégyenítve” emelkedik a budai várhegy. Tővében a Duna, elentétes jellegű vidékek választóvonalá. Terpeszkedően, szinte tétován érkezik a város határához, majd fokozatosan összeszűkül és a város természetadta központjában könnyű átkelést kínálva, a Várhegy és a Gellért-hegy lábához simul.

A történetész azonban mást is lát.

Lelki szem előtt leperreg kétezer esztendő várostörténete: eltérő, változatos városképek színjátéka. Az első tulajdonképpeni város, a római, még elég távol van a későbbi természetes centrumtól. A *tatárdúlás* után alakul ki a telepítés döntő városképi hangsúlya, a táj jellegéhez bensőségesen idomuló budai vár. A hegy, mese-szerű csipkés konturokat nyújtó pompás palotája, várfalai és épületei büszkén tekintettek a dunai átkelés ellenkező oldalán kialakuló középkori városkára. A vár, magasbátoró tornyaival a szembenfekvő, élesen körülhatárolt városka kontrasztjával jellegzetes kép volt a középkorban. A *török uralom* alatt a városkép új jelleget nyer. Számos karcsú minaret függőleges vonalozást, csipkés jellegű kölcsönöz az általános városképnek. A *barokk-város* Budavár visszafoglalása után alakul ki. Nagy kiemelkedő épületek jelennek meg a látképen és a pesti oldalon átszab a település a középkori városrészeket kívül fekvő területekre, a mai belső körütn túl.

A múlt század első felében jelentős fejlődést ért el a városkép. A dunapartok egysége, a város belső részeinek ritmikája, változatossága, térarányai akkor alakultak ki — később, a kapitalizmus további szakaszán a változások inkább csak rontottak a városkép egységén.

E rövid áttekintés után válik valóban érthetővé a városkép kialakításának mai hatalmas, szerteágazó feladatköre, amelynek során nem egyes

utcák, terek úgynevezett kozmetikázásáról van csupán szó.

Beszéljünk most csak azoknak a városképeknek a kialakításáról,

amelyek Budapestet elsősorban Budapestté teszik és amelyek a város világhírű szépségének eddig is meg-alapozói voltak. A legfontosabb feladat a *dunapartok rendezése és tervszerű kiépítése*. A rendezés irányelveit érintve, mindenekelőtt a Duna előnyös szélességét kell kiemelni. A két part olyan távolságra van egymástól, hogy a változatos hegyvidék teljes szépségében kibontakozhat, ugyanakkor azonban a szembenlévő városrészek építészeti szempontból mégsem szakadnak el teljesen egymástól. Ez azt jelenti, hogy a *természeti szépségek élményéhez a városias jelleg is hozzájárul*. A parton álló épületek a szembenlévő oldalról jól láthatók, még részleteikkel is hatnak, sőt, vannak nagy épületek, amelyek éppen az ellenkező oldalról nézve tűnnek a leg-szebbnek. Eppen ezért a rendezésnél a szembenfekvő partok összehatásának ténye is fontos. Ha rendezzük ezt a környéket, a meglévő értékek és helyenként haladó hagyomány jellegű beépítési módok tiszteletbentartásával a *Dunához csatlakozó városrészek belső karakterének is ki kell domborodnia*.

Egy másik jellemző,

műtörténeti és esztétikai szempontból nagy értéket képviselő összefüggő láncolat — amely fővárosunkat más városok általános képétől szintén döntően megkülönbözteti — az új *felvonulási tértől, a Hősök-terét érintve a Sztálin-úton keresztül egészen a Dunapartig nyomon követhető*. Ez a láncolat azonban a mai Deák-tér környékén széthull, zavaros, jellegtelen. A Deák-tér alaktalan, a Sztálin-tér félig belenyúlik a Deák-térbe, a Bajcsy Zsilinszky-utat a Sztálin-tértől csúnya, avult ház sor választja el, el-takarva a kilátást a Sztálin-útról. Ezen a területen is nagy feladat vár ránk, építészekre. A városképeknek e szervesen egymáshoz fűződő sorozatát esztétikai szempontból részleteiben is meg kell terveznünk, hogy még szebbé, még gyönyörködtetőbbé tegyük fővárosunkat.

Pogány Frigyes,

Budapesti Városépítési Tervező Iroda.

Ami szép — és ami nem szép Budapesten

Szerző:

Pogány Frigyes

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

425.091

"1952"

Idő:

Helyszám:

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

(ldő)

(Hely)

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Budapesti Városépítési Tervező Iroda. NY., Közp. városalka — 1950/50